

Utbildning för hållbar utveckling – en drivkraft bakom de globala målen för hållbar utveckling

Agenda 2030 för hållbar utveckling, inklusive de 17 målen för hållbar utveckling, antogs av alla Förenta nationernas medlemsländer år 2015. Det övergripande målet med detta initiativ är att skapa en stabil ram som ökar effektiviteten i de gemensamma ansträngningarna för att uppnå "fred och välbefinnande för människor och planeten" (FN, 2025). Den grundläggande förutsättningen för att vidta åtgärder i detta syfte, oavsett vem som agerar, är medvetenheten om problemet och kunskapen om vilka åtgärder som kan vidtas för att lösa det. Denna förutsättning avgör betydelsen av de informations- och utbildningsinsatser som genomförs globalt, med det enda syftet att informera olika aktörer som har möjlighet att bidra till denna sak om problemet och dess lösningar.

För att uppfylla kraven för att nå målen för hållbar utveckling krävs det inte bara att regeringar, institutioner och näringslivet vidtar åtgärder för att förbättra den nuvarande situationen, utan också att så många medborgare som möjligt är medvetna om de befintliga problemen, har rätt inställning och, framför allt, besitter den kunskap och de färdigheter som krävs för att kunna bidra på ett meningsfullt sätt. Att sprida de värderingar och uppfylla de förutsättningar som beskrivs ovan bland en eventuellt stor grupp människor är de främsta strävandena och målen för strategin för utbildning för hållbar utveckling. Utbildning för hållbar utveckling (ESD) har erkänts både som en del av mål 4.7 och samtidigt som det verktyg som möjliggör uppnåendet av detta mål samt uppnåendet av de övriga hållbarhetsmålen. FN:s generalförsamlings andra utskott beskrev vid sitt sjunde sammanträde ESD som "en integrerad del av hållbarhetsmålet

om kvalitativ utbildning och en avgörande faktor för alla övriga hållbarhetsmål”, vilket ytterligare förstärker dess betydelse. För att ge en kortare version som underlättar förståelsen definierar UNESCO ESD som den pedagogiska metod som *”ger eleverna möjlighet att fatta välgrundade beslut och vidta ansvarsfulla åtgärder för att värna om miljön, säkerställa ekonomisk hållbarhet och skapa ett rättvist samhälle för både nuvarande och framtida generationer (UNESCO, 2018)”*.

Historiskt sett var Agenda 21 det första dokumentet som officiellt erkände utbildningens viktiga roll i de globala strävandena mot hållbar utveckling. Det var den handlingsplan som utarbetades av Förenta nationerna och antogs av 178 nationella regeringar vid ”Jordtoppmötet” i Rio de Janeiro 1992 (ICLEI, 2012). Tjugofem år senare har UNESCO tagit fram tydliga och strukturerade riktlinjer som stöder genomförandet av ESD-strategin i olika scenarier och miljöer.

Lärandemålen för utbildning för hållbar utveckling

Som Wals och Lenglet påpekar skapar den moderna världens komplexitet och sammanflätade struktur specifika och krävande krav på de människor som är villiga att driva förändringen och forma framtiden. På grund av olika nya och komplexa utmaningar som inte kan hanteras genom att bara följa planen, måste dessa individer utveckla en uppsättning kompetenser som gör det möjligt för dem att förstå, effektivt navigera och påverka sin verklighet. Dessa förmågor går utöver att bara anpassa sig till den aktuella situationen, utan handlar snarare om att erkänna de underliggande ramarna och systemen som resulterade i skapandet av den situationen och aktivt söka efter metoder som möjliggör en varaktig förändring. Genom att ge individer denna förmåga syftar ESD till att förse dem med verktyg för att ta itu med problemets grundorsaker, snarare än att bara hantera dess symptom. Den definition av sådana personer som Wals och Lenglet föreslår är ”hållbarhetsmedborgare”. De kompetenser som anges nedan har av UNESCO erkänts som de avgörande övergripande förmågor som hållbarhetsmedborgare måste besitta (UNESCO, 2017; Wals & Lenglet, 2016).

Kompetens i självinsikt – förmågan att förstå den enskildes roll i det globala systemet och det lokala samhället, samt att kontinuerligt göra sådana bedömningar. Det innefattar även förmågan att utvärdera och hantera sina egna känslor,

Kompetens inom systemtänkande – förmågan att identifiera och förstå hur komplexa, sammanlänkade system fungerar, samt hur de tillämpas i olika miljöer och områden. Denna förmåga förutsätter också att man kan hantera en viss grad av osäkerhet,

Framtidsorienterad kompetens – förmågan att förutse och förstå olika framtidsscenarier, utfall eller konsekvenser samt bedöma om dessa är positiva eller negativa. Det innefattar förståelse för sannolikheten för dessa scenarier och förmågan att vidta åtgärder för att förhindra negativa framtidsutsikter. Det gör det också möjligt för individen att skapa sina egna framtidsvisioner,

Förmåga till kritiskt tänkande – förmågan att analysera och reflektera över rådande praxis, normer och allmänt vedertagna åsikter, samt att utvärdera dessa utifrån egna övertygelser och världsbild, liksom att granska sina egna handlingar,

Strategisk kompetens – förmågan att samarbeta, med fokus på att ta fram nya planer och ramverk som syftar till att förbättra samhällets hållbarhet både på lokal och global nivå,

Samarbetsförmåga – förmågan att interagera med andra med fokus på olika värden: lärande; att uppmärksamma och respektera andras behov, handlingar och övertygelser; att kunna känna empati; att visa och uttrycka lyhördhet; att hantera problem i grupp; att främja ett samarbetsinriktat arbetssätt och lösa problem på ett deltagarbaserat sätt,

Normativ kompetens – förmågan att förstå de normer, värderingar och övertygelser som styr ens handlande, samt att förhandla fram hållbarhetsvärden, riktlinjer och mål, särskilt i situationer präglade av osäkerhet, intressekonflikter och ofullständiga uppgifter,

Integrerad problemlösningsförmåga – den övergripande förmågan att tillämpa olika problemlösningsmetoder i utmanande och komplexa situationer för att ta fram inkluderande och rättvisa lösningar som främjar hållbarhet genom att utnyttja de färdigheter som anges ovan.

Utöver dessa övergripande färdigheter omfattar de mål som UNESCO har fastställt även specifika färdigheter som är användbara för att förbättra indikatorerna för varje enskilt hållbarhetsmål (UNESCO, 2017).

Vägen framåt

Under de senaste åren har Unesco tillhandahållit den viktigaste ramen för genomförandet av ESD-strategin på global och nationell nivå genom dokumentet - *Utbildning för hållbar utveckling: En färdplan*. I färdplanen identifieras de viktigaste områdena och utmaningarna som bör prioriteras, och dessa struktureras i flera prioriterade insatsområden:

- **Utveckling av politiken** – beslutsfattare inom utbildningsområdet bör inrikta sina insatser på att integrera utbildning för hållbar utveckling (ESD) och dess principer i olika delar av utbildningspolitiken, särskilt i de ramverk som är direkt kopplade till uppnåendet av målen för hållbar utveckling (SDG),
- **Förändring av lärandemiljöer** – det är nödvändigt att bättre anpassa utbildningssystemen till ESD-metoden, både genom justeringar av lärandets innehåll och genom principer, värderingar och driften av själva utbildningsinstitutionerna. Dessutom är det viktigt att skapa en miljö som möjliggör integrering av ESD i hela institutionen och att engagera det lokala samhället,
- **Att stärka lärarnas kompetens** – lärarna spelar en avgörande roll i genomförandet av utbildning för hållbar utveckling och bör därför få utbildning för att utveckla sin kompetens på detta område. De bör ges möjlighet att delta i kollegialt lärande och fungera som drivkrafter för positiva förändringar,
- **Att stärka och mobilisera ungdomar** – ungdomarna är en avgörande pusselbit, eftersom det är deras generation som kommer att få ta konsekvenserna av en ohållbar utveckling. Det är viktigt att ungdomarna blir förespråkare för att integrera hållbarhetsutbildning i sina utbildningsmiljöer, särskilt via sociala nätverk.
- **Att påskynda insatser på lokal nivå** – det krävs att lokala aktörer deltar för att öka effektiviteten i arbetet med hållbar utveckling. De lokala insatserna bör både samordnas och fungera som ett "laboratorium" för hållbar utveckling, så att samhället självt kan bli en drivkraft för förändring (UNESCO, 2020).

Utbildning är ett kraftfullt verktyg som formar både vår nutid och vår framtid. I dagens samhälle är det avgörande att vi använder detta verktyg på rätt sätt – för att öka medvetenheten och förståelsen för de systemkomplexiteter som omger oss, och för att ge alla den kunskap och de färdigheter som krävs för att vi ska kunna bli den drivande kraften bakom positiva förändringar.

Det är endast genom samarbete och gemensamma ansträngningar som vi kan uppnå målen för hållbar utveckling, och införandet av ESD-strategin världen över är det första, grundläggande steget för att öka effektiviteten i alla åtgärder som rör hållbar utveckling. Det är ett steg som vi alla bör ta.

Bibliography

ICLEI, *FAQ: ICLEI, the United Nations, and Agenda 21*, 2012, <https://web.archive.org/web/20121212203307/http://www.iclei.org/about-iclei/faqs/faq-iclei-the-united-nations-and-agenda-21#what-is-agenda-21>

Leicht, A., Heiss, J., Won Jung Byun, *Issues and trends in education for sustainable development*, UNESCO, 2018, <https://doi.org/10.54675/YELO2332>, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261445>

UNESCO, *Education for Sustainable Development: a Roadmap*, 2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>

UNESCO, *Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives*, 2017, <https://doi.org/10.54675/CGBA9153>, <https://www.unesco.org/en/articles/education-sustainable-development-goals-learning-objectives>

United Nations, *The 17 Goals*, 2025, <https://sdgs.un.org/goals>

Wals, E. J., Lenglet, F., *Sustainability citizens: collaborative and disruptive social learning*, May 2016, https://www.researchgate.net/publication/305330742_Sustainability_citizens_collaborative_and_disruptive_social_learning